

Umsögn vegna frumvarps til breytinga á lögum um framhaldsskóla (námsbrautir o.fl.)

Efni: Nemastofa atvinnulífsins vísar í boð mennta- og barnamálaráðuneytisins frá 19. febrúar 2025 um samráð og umsagnir um mál nr. 37/2025 „Frumvarp til laga um breytingar á lögum um framhaldsskóla (námsbrautir og fl.)“

I. Inngangur

Nemastofa atvinnulífsins, sem er í jafnri eigu Rafmenntar og löunnar fræðsluseturs, hefur tekið til umsagnar tillögur mennta- og barnamálaráðuneytisins að breytingum á lögum um framhaldsskóla nr. 92/2008 (staðfestingar námsbrauta og fl.). Nemastofa atvinnulífsins fagnar almennt áformum um breytingum á lögum um framhaldsskóla. Það er mikilvægt að gildandi lagaákvæði séu aðlöguð að þeim breytingum sem hafa átt sér stað í umhverfi framhaldsskóla frá því lögin voru sett. Jafnframt er brýnt að skerpa og skýra nánar þau ákvæði sem hafa valdið ákveðinni óvissu í framkvæmd, að mati Nemastofu atvinnulífsins. Sérstaklega er bent á 21. og 23. grein laga um framhaldsskóla í þessu samhengi.

II. Um viðurkenningu annarra skóla á framhaldsskólastigi. Breytingar á ákvæðum 12. gr. og 44 gr. laga um framhaldsskóla.

Breytingatillögur við 2. mgr. 44. gr miðar því að skýra nánar stöðu samninga ríkisins við einkaaðila um rekstur framhaldsskóla og námsbrauta á framhaldsskólastigi. Eins er markmiðið að auka samræmi í forsendum samninga á milli ráðherra og annarra skóla en opinberra framhaldsskóla. Ráðherra er einnig veitt heimild til að framlengja samning um allt að 5 ár í senn ef ekki hafa orðið breytingar á starfsemi skóla og engin frávik hafa komið upp við framkvæmd fyrri samnings.

Breytingatillaga 12. gr. um viðurkenningu annarra skóla á framhaldsskólastigi en opinberra skóla miðar að því að flýta fyrir afgreiðslu mála þegar „ráðherra er heimilt að veita skólum, öðrum en þeim sem falla undir II. kafla, viðurkenningu til bráðabirgða, á meðan umsókn er til meðferðar og skal ráðherra m.a. líta til hagsmuna nemenda og hvort líklegt sé að umsókn um viðurkenningu verði samþykkt“.

Þessum breytingatillögum er fagnað þar sem þær miða að því að auka skilvirkni í afgreiðslu umsókna um viðurkenningu annarra aðila til kennslu á framhaldsskólastigi og stuðla að meira jafnræði á milli opinberra framhaldsskóla og annarra framhaldsskóla.

III. Aðalnámskrá og staðfesting námsbrautalýsinga, um breytingar á 21. og 23. gr. laga um framhaldsskóla.

Í gildandi lögum um framhaldsskóla, 23. gr, er gert ráð fyrir því að framhaldsskólar setji sér námsbrautarlýsingar og leggi þær fyrir ráðherra. Þessi sveigjanleiki hefur m.a. leitt til þess að yfir 300 námsbrautarlýsingar hafa verið staðfestar af ráðherra og í framhaldi birtar í Stjórnartíðindum¹. Breytingum á núgildandi lögum er m.a. ætlað að einfalda ferli námsbrautalýsinga en á sama tíma tryggja eftirlit og yfirsýn ráðherra yfir námsbrautarlýsingar framhaldsskóla.

Breytingar á 21. og 23. gr. laganna virðast tilraun til að auka samræmi brautarlýsinga á milli framhaldsskóla sem Nemastofa atvinnulífsins fagnar. Hins vegar leggur Nemastofa atvinnulífsins til að tekin verði ákveðnari skref í að samræma námsbrautarlýsingar í iðngreinum á milli framhaldsskóla til að draga úr óútskýrðum og óskilvirkum mun á brautarlýsingum innan sömu námsbrauta með hagsmuni nemenda og atvinnulífs í huga.

Nemastofa atvinnulífsins tekur fram að athugasemdir við breytingartillögur 21. og 23. gr. snúa fyrst og fremst að iðnnámsbrautum í framhaldsskólum. Um iðnnám gilda aðrar forsendur en nám á öðrum námsbrautum að mati Nemastofu atvinnulífsins þar sem námsbrautarlýsingar byggja á starfslýsingum og hæfnikröfum viðkomandi greina og starfsréttindi lögvarin að loknu sveinsprófi. Í þessu ljósi er óútskýrður munur á brautarlýsingum í sömu iðngrein ekki skynsamleg eða rökleg framkvæmd enda hefur þessi staða skapað þó nokkur vandkvæði s.s. þegar vægi áfanga og einstakra námsþátta í námsbrautarlýsingum er breytilegt og eins þegar sömu áfangaheiti og númer í faggreinum leggjast á ólík námsþrep og fl.

Ólíkar áherslur framhaldsskóla við uppsetningu námsbrauta og brautarheita í sömu iðngrein er óskilvirk framkvæmd sem auk þess vinnur gegn hagsmunum nemenda og atvinnulífs, sérstaklega þegar haft er í huga;

- a) að nemar sem færast á milli framhaldsskóla innan sömu iðngreina fá ekki að fullu metna námsáfanga sem þau hafa lokið í sínum fyrri skóla og seinkar því í námi. Þetta hefur komið niður á nemendum sem þurfa eða kjósa að færa sig á milli skóla og landshluta.
- b) að núverandi fyrirkomulag dregur úr möguleikum á samvinnu og samstarfi á milli framhaldsskóla um kennslu á iðnnámsbrautum.
- c) að einstaklingar sem þreyta raunfærnimat í iðngrein eru í ákveðinni óvissu um stöðu sína að loknu mati, þar sem ekki er ljóst hvort mat á mótí áföngum námsbrautar í raunfærnimati vegi jafnt á milli framhaldsskóla.
- d) að nemendur úr tilteknum framhaldsskólum standa ekki að öllu leyti jafnfætis öðrum nemendum þegar kemur að vinnustaðanámi, þrátt fyrir að hafa lokið sömu áföngum og einingafjölda í framhaldsskóla.
- e) að skipulag og gerð nýs námsefnis sem styður við uppbyggingu þekkingar í einstaka námsáföngum og námsþáttum í iðngreinum er takmarkaðra við núverandi skipulag. Takmörkuð nýting á kennsluefni nemenda í sömu

¹ Frumvarp til laga um breytingar á lögum um framhaldsskóla nr. 92/2008, greinagerð bls. 6.

iðngreinum dregur mjög úr vilja aðila til þess að vinna að námsefnisgerð sem styður við viðkomandi iðngreinar.

Í rafiðngreinum, svo vísað sé í dæmi, var farin sú leiða að gefa út viðmiðunarnámskrá árið 2018. Framhaldsskólarnir tóku upp þessa viðmiðunarnámskrá og byggðu námsbrautarlýsingar í rafiðngreinum á þeim grunni. Þessi framkvæmd hefur gefist vel og hefur aukið samstarf á milli skólanna og er til hagsbóta fyrir nemendur og atvinnulíf í rafiðnaði.

Samræmd viðmiðunarnámskrá mun draga úr þessu ósamræmi sem er á milli námsbrauta, þar sem vægi áfanga og einstakra námsþátta er sett upp með sama hætti og sömu áfangaheiti og númer í faggreinum leggjast á sama námsprep og fl. Við leggjum því áherslu á að gengið verði enn lengra í samræmingu námsbrautalýsinga en gert er ráð fyrir í breytingartillögum frumvarpsins.

IV. Vinnustaðanám og námsmat – breytingartillögur við 28. og 30. gr. laga um framhaldsskóla.

Tillögur að breytingum á 28. gr eru almennt í takti við þegar áorðnar breytingar s.s. á ákvæðum reglugerðar um vinnustaðanám nr. 180/2021 og fl. Tekið er fram að framkvæmd samningsins sé að öðru leyti í höndum nemenda, iðnmeistara, fyrirtækis eða stofnunar. Staðfesting skóla lýtur því einungis að faglegum þáttum samnings – ekki framkvæmd vinnustaðanáms. Nemastofa atvinnulífsins telur jákvætt að skilgreina hlutverk aðila með nánari hætti þ.e.a.s framhaldsskóla og fyrirtækjanna sem bjóða vinnustaðanám.

Í þessu ljósi vekur breytingartillaga við 30. gr. nokkra furðu en þar er eftirfarandi málsgrein bætt við: "Mat á hæfni nemenda í vinnustaðanámi telst hluti af námsmati". Í samhengi við reglu 1. mgr 30. gr. og samkvæmt orðanna hljóðan má skilja þessa grein með þeim hætti að námsmat í vinnustaðanámi sé í höndum kennara og skólameistara viðkomandi skóla.

Nemastofa atvinnulífsins gerir alvarlega athugasemd við þessa viðbót við 30. gr. og mótmælir því að námsmat í vinnustaðanámi sé á forræði kennara og skólameistara framhaldsskóla. Staðfesting á hæfni nemenda í vinnustaðanámi og einstökum verkþáttum ferlibókar, nánar tiltekið námsmat í vinnustaðanámi er og á að vera alfarið á forræði iðnmeistara og/eða tilsjónarfólks í umboði viðkomandi meistara. Mjög mikilvægt er að skilja á milli hlutverka framhaldsskóla og þeirra fyrirtækja sem bjóða vinnustaðanám þegar kemur að framkvæmd og námsmati í vinnustaðanámi. Nemastofa leggur til að þessi viðbót verði ekki innleidd í 30. gr. laganna.

VI Lokaorð

Nemastofa atvinnulífsins telur mikilvægt að auka samræmi í áherslum og námsskipulagi iðnnámsbrauta en með þeim hætti verður nám á iðnnámsbrautum skilvirkara. Eins verður auðveldara að innleiða nýjungar í takt við breytingar á hæfnikröfum atvinnulífs þvert á alla framhaldsskóla með tilheyrandi hagfelldari nýtingu fjármuna. Námsefni, ný námsgögn og fl. munu ná betur til heildarfjöldans sem stundar nám í sömu iðngrein auk þess sem mun betri nýting verður á því fjármagni sem varið er til námsefnisgerðar. Um 300 námsbrautarlýsingar í framhaldsskólum hér á landi er umhugsunarverð staða og dæmi um aðstæður sem miða frekar að því að draga úr

skilvirkri uppbyggingu þekkingar og hæfni á námsbrautum framhaldsskólans og að sama skapi draga úr hagfelldri nýtingu fjármagns í framhaldsskólakerfinu. Reynslan af viðmiðunarnámskrá í rafiðngreinum sem framhaldsskólar hafa innleitt, svo dæmi sé tekið, hefur gefist vel og stuðlað að aukinni samvinnu á milli þeirra framhaldsskóla sem bjóða nám í rafiðngreinum.

Nemastofa atvinnulífsins vill að lokum ítreka mikilvægi þess að skilja með skýrum hætti á milli hlutverka framhaldsskóla annars vegar og þeirra fyrirtækja sem bjóða vinnustaðanám hins vegar þegar kemur að framkvæmd og námsmati í vinnustaðanámi og leggur til að viðbótarákvæði við 30. gr. verði ekki innleidd í lög um framhaldsskóla. Staðfesting á hæfni nemenda í vinnustaðanámi og einstökum verkþáttum ferlibókar, nánar tiltekið námsmat í vinnustaðanámi, er og á að vera alfarið á forræði iðnmeistara og/eða tilsjónarfólks í umboði viðkomandi meistara.

f.h. Nemastofu atvinnulífsins.

Ólafur Jónsson

Forstöðumaður Nemastofu atvinnulífsins

Þór Pálsson

Formaður stjórnar Nemastofu atvinnulífsins

Framkvæmdastjóri Rafmenntar

Vilborg Helga Harðardóttir

Framkvæmdastjóri Iðunnar fræðsluseturs